

JONA 1

ds L.J. Joosse Groningen-NW

Preek over Jona 1: 1-3

Liturgie

Morgendienst

Votum en groet

Lied (LvK) 328: 1, 2 en 3

Wetlezing uit Exod. 20, om na te gaan of en in welke mate de gemeenteleden op weg zijn in de richting die God wijst;

Psalm 119: 12 en 13

Gebed om verzoening en verlichting door Gods Geest in Bijbellezing en verkondiging;

Schriftlezing: Jona 1: 1-16

Psalm 50: 1, 10 en 11

Preektekst: Jona 1: 1-3

Preek

Antwoordlied: Psalm 31: 11 en 14

Gebed: dank aan de Heere God voor de regelmatige evangelieverkondiging; gebed voor alle mensen en volken voor waarachtige, betrouwbare verkondiging; voorbede voor alle mensen en voor overheden, zieken en gezonden, jongeren en ouderen;

Collecte

Slotzang Gezang (GKv bundel) 166: 1 en 4

Zegen

Middagdienst:

Votum en groet

Lied (LvK) 328: 1, 2 en 3

Gebed om verzoening en verlichting door Gods Geest in Bijbellezing en verkondiging;

Schriftlezing: Jona 1: 1-16

Psalm 50: 1, 10 en 11

Preektekst: Jona 1: 1-3

Preek

Antwoordlied: Psalm 31: 11 en 14

Geloofsbelijdenis: Gezang (GKv bundel) 179 a (of 179 b)

Gebed: dank aan de Heere God voor de regelmatige evangelieverkondiging en de vrijheid om in alle rust zonder militaire bewaking Gods naam te belijden met de kerk van alle eeuwen; gebed voor alle mensen en volken voor waarachtige, betrouwbare verkondiging; voorbede voor alle mensen en voor overheden, zieken en gezonden, jongeren en ouderen;

Collecte

Slotzang Gezang (GKv bundel) 166: 1 en 4

Zegen

! NB een aanwijzing: vóór het lezen van de tekst Jona 1: 1-3 is het goed het volgende te zeggen:

Hoofdstuk 1 en 2 van Jona vormen een prachtig geheel wat de Bijbeltekst betreft evenals Jona 3 en 4.

De eerste drie verzen van hoofdstuk 1 openbaren de opdracht aan Jona; vers 4-16 melden de grote storm die opsteekt; hoofdstuk 2 geeft de redding van Jona weer: de grote vis die hem opslokt.

In de NBV is de nummering rechtgetrokken; in de NV van 1951 was er een vers 17.

Dat is nu het eerste vers van hoofdstuk 2.

Onze tekst is 1: 1-3.

Gemeente van Jezus Christus: brs, zrs, jongelui en gasten,

Vandaag is het zondag. We hebben de Naam van de Here aangeroepen. Dat hoort bij de zondag, bij de kerkdiensten.

In de week kun je zo maar denken: de gewone, dagelijkse dingen hebben niet zoveel te maken met mijn geloof, want geloof is een geestelijke zaak. Dan gaat het eigenlijk niet om mijn lichaam, niet om seksualiteit of zaken doen bijvoorbeeld. Concreet gezegd kunnen ook wij zoiets hebben van: mijn geloof heeft niets te maken met mijn militaire werk (stel dat je voor het leger, luchtmacht of marine hebt gekozen), of met je werk als agent van politie.

Mijn geloof bepaalt mijn liefdesleven niet, vriendschap noch huwelijk (stel dat je getrouwd bent). Het heeft weinig te maken met de manier waarop ik bijvoorbeeld via internet zaken doe; wat je via marktplaats koopt of te koop aanbiedt. Jongelui, jullie kunnen door de week ook een houding aannemen van: geloven slaat niet op wat ik thuis doe of op school, tijdens of na mijn studie, of in mijn vrije tijd.

Er zijn inderdaad christenen die het hardop zeggen: geloof is van de Heilige Geest, iets van binnen in je zelf, je innerlijk. Ze trekken welbewust het leven van deze wereld, het dagelijkse leven los van de wereld van God.

Maar dan heb ik wel een paar vragen. Wat is bijvoorbeeld je houding als soldaat, als politieagent op straat, als je gelooft? Als gelovige zeg je toch tegen jezelf: ik ga ervoor. Want ik werk voor de gemeenschap, voor de overheid; in feite sta ik telkens voor de Here God en daarom sta ik voor de verdediging van mijn land, voor de goede orde in mijn omgeving en in mijn werkgebied.

En neem het huwelijksleven. Zeg je als getrouwd man of vrouw zoiets van: als ik geen liefde meer voel, dan kan ik moeilijk doorgaan, dan gaat mijn huwelijksleven uiteindelijk voorbij. Dan wil ik het niet langer. Of zeg je als gelovige: we hebben Gods naam aangeroepen en beloofd is beloofd; voor God blijf ik gebonden? Want mijn ja is ja?

En wat betreft de manier van zaken doen: ben je als gelovige eerlijk en betrouwbaar, ook via internet? Of zeg je bij kopen en verkopen maar wat; doe je dan maar wat? Vanuit de gedachte: ik zie wel wat er van komt?

Gemeente, jongelui, gasten, u voelt misschien waar ik heen wil: Er is geen scheiding tussen Gods koninkrijk en onze zondige wereld. Daarom worden we geroepen om profeet te zijn.

Want let wel: God staat niet met de rug naar zijn schepping! De natuur, de wereld en het koninkrijk van God zijn niet twee aparte werelden, een aards en een geestelijk rijk. God

keert zich juist altijd naar onze gewone dagelijkse wereld toe. Hij bemoeit zich met alle volkeren. Hij wil dat er recht en orde, gerechtigheid heerst.

Hoe sterk Hij om de wereld geeft en hoezeer Hij met zijn gezicht gekeerd is naar zijn eigen schepping en dus naar ALLE volkeren, dat valt op in het boekje, de profetie van Jona. Je kunt er gewoon niet om heen als je het vanaf het begin leest

De boodschap van deze eerste verzen vat ik als volgt samen:

God leert ons als zijn volk, als zijn profeet en profeten in Christus Jezus midden in het leven van een zondige wereld te staan;

We letten op

1: de roeping van Jona (de waarheid van het evangelie zal in de wereldstad zegevieren)

2: de reactie van Jona (het licht van het evangelie zal heersen in ons hart)

Het is mooi vertaald en verteld in de Nieuwe Bijbelvertaling. Het is ook meteen raak. "Eens richtte de HEER zich tot Jona".

Met andere woorden: er staat niets over de vraag wanneer de Here tot Jona sprak. Evenmin staat er iets over de vraag: hoe kwam de Here tot Jona? Kwam God 's nachts of overdag? Sprak de Here tot hem in een droom of rechtstreeks? Wat zag Jona daarvan en hoe beleefde hij dat? Niets van dat alles.

Meteen: de Heer richtte zich tot Jona.

Dat maakt duidelijk dat het niet uit Jona zelf op kwam. Hij heeft er niet over liggen nadenken of piekeren, zo van: 'zal ik eens naar Ninevé toegaan?' Het kwam niet op uit zijn eigen hart; hij trok niet zijn eigen plan.

Van BOVEN af kwam de opdracht tot hem. Dat maakt één ding goed duidelijk: als het van BOVEN tot hem komt, van de Here, dan is het *onontkoombaar*, ook: *onomkeerbaar*. Immers, als de Here iets wil en doet, dan is er niet aan te ontkomen, dan is het definitief. De Here neemt nooit iets terug van wat Hij heeft geopenbaard. Dat zeggen zelfs die ruwe zeelieden even later, zie hoofdstuk 1 vers 14 slot.

Hij is altijd overweldigend in wat Hij wil en in wat Hij doet. Zo ook hier.

En is het geen prachtige, grootse opdracht? Stel je het in onze tijd voor. De Here zegt tegen je: 'ga naar New York en spreek de Verenigde Naties toe dat zij zich bekeren'. Of: ga naar Beijing en sprak de Chinese vergadering toe dat zij zich bekeren. Anders is Gods oordeel over China onontkoombaar! Zou je dan weigeren? Loop je er dan voor weg?

Jona zag kennelijk niet op tegen een grote, verre reis. Hij had er geen probleem mee ver naar het westen te gaan. Wel had hij moeite met de goddelijke opdracht om midden in de grote zakenwereld Gods Naam aan te roepen opdat de wereldstad zich zou bekeren! Kun je je voorstellen dat Jona weigerde? Dat was toch een grootse opdracht?

En alles wat in dit boekje Jona beschreven wordt, is groot en groots.

Het gaat om een *grote* stad. Inderdaad weten we nog vandaag dat Ninevé toen een grote en grootse stad was. De koning had er een zetel, het was centrum van het gevreesde Assyrische rijk dat groots en machtig was. Jona heeft er straks drie dagen voor nodig om door heel de stad te komen. En er steekt een geweldige storm op. Van BOVEN af ontstaat deze storm met

grote, hoge golven. De zeelieden kunnen er straks ook niet aan ontkomen! En er komt een grote(!) vis tevoorschijn. En blijkens hoofdstuk 3 en 4 is Jona straks geweldig kwaad dat de stad niet door Gods oordeel wordt getroffen. Daarna is hij niet maar een beetje blij met de wonderboom, nee hij is geweldig blij; weer even later is hij niet een klein beetje kwaad op het verdorren van die boom, nee hij is geweldig kwaad! Alles staat in de overtreffende trap; alles is groot en groots in het boekje van Jona, in zijn profetie.

Je kunt hem een kleine profeet noemen als je kijkt naar de dikte van zijn boekje, een dun boekje is het. Maar als je het leest vanaf het begin wordt het meteen duidelijk: alles is groot. Zo staat Jona voor een grootse opdracht, een geweldige roeping.

Maar hij doet het niet, hij waagt zich niet aan deze roeping. Vreemd toch? Wie is Jona eigenlijk?

Het is niet voor misverstand vatbaar. Het gaat om Jona de zoon van Amittai. Als je dat in onze tekst leest, dan denk je: Die kennen we. In het tienstammenrijk moest hij eerder als profeet optreden. En wel onder koning Jerobeam II.

De Here had medelijden met het 10-stammenrijk. Het gebied was afgekald. De grenzen waren ingekort. Het volk kermde onder de beperkingen. De Arameeërs hadden gebied afgenomen. De Here zei toen *niet* bij zichzelf: Israël is afvallig; ze zoeken het zelf maar uit. Nee, de Here keert zich niet van mensen af, wie ze ook zijn. Hij ontfermt zich ook over zijn afvallige volk. Hij denkt niet: Juda en Jeruzalem, DAT is mijn volk, aan Jeruzalem besteedt ik alle zorg, de rest laat ik los.

Jona wordt geroepen. Hij woont in het noorden, in het land Zebulon in het jaar 780/83 vóór de geboorte van onze grote profeet Jezus van Nazareth. De Here stuurt hem naar Jerobeam II met de boodschap: de Here ontfermt zich over de dwalende stammen van Israël. Voer oorlog en verover de vroegere gebieden zodat de grenzen weer worden als vanouds. En Jerobeam voerde oorlog. Hij overwon. Hij kreeg het oude gebied terug. En, zo vertelt 2 Koningen 14 vers 25: dat alles gebeurde zoals de profeet Jona, de zoon van Amittai had voorzgd. Geen misverstand dus: het gaat opnieuw om Jona de zoon van Amittai.

Kijk, dat is echt de Here, de God van Israël. Hij ontfermt zich over de volken. Hij zet het afvallige Israël niet weg, maar toont zijn ontferming. Nu ook over de zondige Assyrische stad Ninevé. De Here schrijft de zondige wereld niet af, maar roept hen tot zich. En als kinderen van God laat je door je gedrag toch ook vandaag zien hoe barmhartig God is, hoe lief Hij de wereld heeft en hoezeer Hij gericht is op redding van allen?

De reden van de opdracht, de roeping van Jona staat hier wel breed en duidelijk in onze tekst. Dat kan geen toeval zijn. God openbaart waarom Hij Jona op pad stuurt.

Want, zo staat er, het kwaad dat ze daar bedrijven, is ten hemel schreiend. Als je die Hebreeuwse woorden letterlijk leest en op je laat inwerken, krijg je een helder beeld. Het geschreeuw dat uit die stad opklinkt vormt als het ware een toren. De klachten stapelen zich op, de inwoners schreien ten hemel. Het torent boven de stad uit, al dat kwaad.

Wat was er aan de hand? We weten het met name uit de profetie van Nahum, bijvoorbeeld Nahum 3 vers 1. Ninevé werd beheerst door diefstal, plunderingen, overvallen en moord. We kunnen het ons vandaag goed voorstellen: je bent je leven, je bezit haast niet meer zeker. Je kunt zo maar bestolen worden, overvallen en zelfs doodgestoken, of vermoord worden. Het onrecht, de ellende stapelde zich op en de bevolking riep naar de hemel om uitkomst, om redding!

Dáárom moet Jona op pad. Hij moet er de Naam van de Here aanroepen. Midden in die zondige wereld. Het kan ons ook geweldig aanspreken en aansporen om profeet te zijn en een beeld te zijn van onze grote Profeet en Leraar Jezus van Nazareth. Hij heeft zijn roeping nooit verzaakt. Maar werd Profeet om van de Naam van zijn Zender te getuigen, om de waarheid te doen zegevieren van het evangelie. Hem zullen we volgen en waarheid spreken, tegen bedrog en leugen ingaan!

Nietwaar jongelui, jullie liegen en bedriegen toch niet; en jullie: vaders en moeders, gemeenteleden jong of oud, gehuwd of ongetrouwd? Jullie staan toch pal voor de waarheid? Of denk je zoiets van: nou ja, ik heb mijn ja-woord wel gegeven, voor volk en vaderland, aan de overheid, maar ik deins toch terug. Als politieagent zie ik het niet zitten om betrouwbaar te zijn. Als student kan ik niet altijd eerlijk zijn. Als man of vrouw kan ik niet altijd mezelf overwinnen om mijn gevoelens te verloochenen en te blijven staan voor wat ik onder aanroeping van Gods Naam heb beloofd? Ik zit wel in de kerk op zondag, maar ja, door de week kan ik niet altijd waarachtig of betrouwbaar zijn? Denken we zo? Of worden we een toonbeeld van Gods barmhartigheid?

Als gelovige zal onze grondhouding toch zijn: wij volgen Jezus als onze Redder en wij willen met onze woorden en daden betrouwbaar zijn. We willen vastheid vertolken in een wereld vol leugen en bedrog, want wij zijn kinderen van God die de waarheid getuigenis geven.

Daarom nu dat tweede: wat is de reactie *van* Jona en ook: hoe reageren de zeelieden *op* Jona?

Jona vluchtte weg. Eerst denk je in onze tekst: het gaat goed; hij volgt zijn roeping. Hij maakt zich gereed. Dat staat er eerst. Dan komt de tegenstelling. Jona's eerste reactie. Straks komt zijn tweede reactie: schuldbelijdenis. Nu verdwijnt hij eerst zo snel mogelijk. Weg van de Here. Het staat er twee keer in onze tekst: 'weg van de Here'.

Dat is precies het omgekeerde van wat je mag verwachten van een profeet. Het werd in zijn dagen een standaardformule. Zo bij Elia en Elisa: profeten zijn mensen die staan voor het aangezicht van God, dat is: zij dienen de Here dag en nacht; ze snellen voort als Hij wenkt. Ze staan voor het aangezicht van God.

Maar Jona: hij vlucht weg van de Here. Hij pakt zijn biezen, vindt een zeeschip in de zeehaven Joppe/Jafo. Hij woont immers in het gebied van Zebulon. Hij zoekt kennelijk een schip naar Tarsis. Dat blijkt niet toevallig de bestemming van dit schip te zijn. Nee, dat zoekt hij; het spoort met zijn plan. Daarom wordt het nog een keer gezegd: hij vindt een zeeschip naar Tarsis. Dat lag waarschijnlijk in Spanje. Hij onderneemt dus een grote zeereis. Jona is blijkbaar niet voor een kleintje vervaard. Hij is geen kleine jongen. Maar de Here grijpt weer van BOVEN af in, onontkoombaar!

Vreemd toch: de zeelieden zagen de grote, geweldige storm niet aankomen, ze zagen de storm niet komen opzetten. Dat is opnieuw opvallend. Het waren ervaren zeelieden op de grote vaart. Zij kennen de zee, zij kennen de weersomstandigheden. Maar het komt dan ook van BOVEN af. Daartegen is geen mens opgewassen.

Het wordt een grootse, geweldige storm. De mannen raken in paniek. De kapitein inspecteert iedereen en alles. Hij treft Jona in het ruim, in een diepe slaap: hoe kun je slapen in zo'n op hoge, dreigende golven slingerend schip? De kapitein begrijpt er niets van: wat lig je daar? De paniek slaat toe. Als Jona boven aan dek verschijnt en schuldig blijkt te zijn, dan buitelen de angstige vragen van die ervaren zeelui over hem heen; zie vers 8: waar kom je vandaan, wat heb je, wat doe je hier aan boord. Jona lijkt de kalmte in eigen persoon.

Jona doet schuldbelijdenis. Hij zegt: ik vereer de Here die hemel en aarde gemaakt heeft! Hij veroordeelt daarmee zichzelf, waarschijnlijk ook bewust. De God van Israël is geen God van slechts één stad, noch van één gebied, regio of land. Niet waar, zo stelden heidenen, ook de kapitein en de zeelui zich goden, als heersend slechts over een beperkt gebied. De kapitein zei: roep jouw God aan Jona, dan hebben we alle hulp die we kunnen krijgen. Elke God heeft zijn eigen domein, zijn eigen stad, land of regio. Maar Jona zegt: mijn God is de universele God. Geen wonder dat de zeelui reageren: hoe kon je dan wegluchten, als jouw God overal is, overal heerst, dan is aan Hem toch niet te ontkomen?

Jona doet schuldbelijdenis en wijst de weg van redding: hij wil zich laten opofferen voor de redding van de anderen: één man, één profeet kan de bemanning het leven redden. Is het een wonder dat Jezus later tegen de Farizeeën zegt: Ik zal mijn leven geven voor allen. Ik zal Israël redden.

Nog sterker: de zeelieden deinzen ervoor terug. Ze roepen de Naam van de Here aan en ze zeggen: wij willen geen onschuldig bloed vergieten.

Ze weigeren eerst Jona's oplossing te realiseren. Ze willen Jona niet laten verdrinken. Immers hem overboord werpen betekent de verdrinkingsdood. Jona wist uiteraard ook niet dat hij uit het water zou worden gered. Hij offert zich letterlijk op: werp mij maar de zee in, laat mij maar verdrinken! De zeelieden doen het niet maar roeien zo hard als ze kunnen om toch het land te bereiken. Maar het lukt niet want de zee wordt al geweldiger. Nee, ze ontkomen niet aan God die van boven af ingrijpt. Ze moeten dan wel: óf Jona, óf zij allen gaan te gronde. Ze werpen Jona overboord, geven hem over aan de dood. Ieder beseft: dit wordt de verdrinkingsdood. Maar niet nadat ze de Here God om vergeving hebben gevraagd. Ze willen geen onschuldig bloed vergieten.

Jezus zegt later tegen de Hem vijandige Farizeeën: jullie vragen wonderen en tekenen. Tekenen van Mij om te bewijzen dat Ik jullie Redder, Messias ben? Jullie krijgen geen ander teken dan dat van Jona.

Ja, Jona staat in hun joodse Bijbel. Heidenen probeerden NIET hun handen aan de profeet te slaan. Heidenen probeerden GEEN bloed te vergieten en de profeet de dood in te werpen. De Farizeeën zijn gewaarschuwd. De Joden zijn door Jezus gewaarschuwd, zodat ze konden weten wat ze deden door Hem te doden, hun Redder.

Gemeente, is het niet juist daarom ook vandaag dat we waarheid willen spreken, betrouwbaar willen zijn? Wij willen toch geen onschuldig bloed vergieten en bewerken dat andere mensen, onschuldig te gronde gaan? Wij willen toch door de kracht van Jezus verlossingswerk opstaan en onze relaties 'redden', ons huwelijk 'redden'. Ons ja is toch ja? Onze gevoelens, hoe sterk of zwak ook voor en met elkaar zijn toch niet doorslaggevend? Wij staan dar toch in een zondige wereld als profeten en profetessen om van de waarheid te getuigen en leugen en bedrog te weren, te overwinnen als toonbeeld van redding en bevrijding van allerlei soort kwaad in de handel en op het werk, in huwelijken en op school?

Onze maatstaf ligt niet in onszelf maar in het Woord van God om Jezus wil. En wie zo leeft in duurzaam vertrouwen op God, heeft een groots perspectief, een leven tot in eeuwigheid, niet uit kracht van eigen plannen maar door de kracht van Gods genade.

Amen